



DISKUSIA

**GENOCÍDA ARMÉNŮV A POSTOJ VYBRANÝCH  
MEDZINÁRODNÝCH AKTÉROV  
(2. ČASŤ)**

PhDr. Simona Chuguryan, PhD.

PhDr. Vahram Chuguryan, PhD.

**ABSTRAKT**

Arménska genocída je prvou genocídou 20. storočia, ktorá je svedectvom ľudskej nevraživosti. Ako zločin proti ľudskosti ju uznali desiatky parlamentov európskych štátov, mimoeurópskych štátov, Európsky parlament i Rada Európy. Arménska genocída je súhrnné označenie pre vyvražďovanie približne 1,5 milióna Arménov Turkami počas rokov 1915 – 1923. Podľa niektorých názorov ide o prvú historicky zaznamenanú genocídu v dejinách. Cieľom príspevku je tiež poukázať na postoje vybraných aktérov medzinárodných vzťahov k problematike arménskej genocídy v súčasnosti.

**Kľúčové slová:** genocída, Turci, Arméni, Sevreská zmluva

**ABSTRACT**

Armenian Genocide is sometimes considered the first genocide of the 20<sup>th</sup> century. It was recognized as a crime against humanity by several parliaments of European states, non-European states, the European Parliament as well as the Council of Europe. Armenian genocide is a collective term for killing of around 1.5 million Armenians by the Turks from 1915 to 1923. According to some opinions, it was the first historically recorded genocide in the history. The aim of the present paper is to present the current attitudes of selected actors of international relations on the issue of the Armenian genocide.

**Key words:** genocide, Turks, Armenians, Treaty of Sevres

**JEL:** F51, N40

**ÚVOD**

Na začiatku 20. storočia ešte neexistovalo slovo, ktoré by pomenovalo etnické čistky namierené proti jednému národu. Termín genocída sa stal súčasťou

medzinárodného práva až v roku 1948. Osudom Arménov žijúcich v Turecku v roku 1915 bolo uviesť ho do povedomia ľudstva. Na strategickej náhornej plošine na juh od Kaukazu medzi Kaspickým a Čiernym morom, na križovatke ríš, obchodných ciest a nájazdov, žili Arméni takmer tritisíc rokov.

Neustále trieštenie ich krajiny im prinieslo stratu nezávislosti a predznamenovalo tragédiu, ktorá v rokoch 1915 až 1923 zahubila dve tretiny ich komunity žijúcej v tureckej Anatólii. Bolo vtedy zabitých jeden a pol milióna Arménov. Tí, ktorí prežili, utiekli do cudziny a usadili sa v Palestíne, Sýrii, Libanone, v Spojených štátoch, v Grécku, vo Francúzsku a vytvorili početnú arménsku diasporu.

Arménska agónia, bola prvou veľkou tragédiou, pri ktorej bol takmer vyhladený jeden národ.

## **1 Právno-politické aspekty genocídy a Sevreská zmluva**

Medzinárodné právo a najmä Dohovor o zabránení a trestaní zločinu genocídy považuje za subjekt tohto zločinu tak štát, ako i fyzické osoby a ukladá nasledovné druhy zodpovednosti: trestno-právnu, politickú a materiálnu. Pluralita rôznych druhov zodpovednosti pramení z toho, že vyhladzovanie celého národa alebo inej skupiny národnej, či etnickej skupiny ako takej je vo svojej podstate politický zločin. Má predovšetkým politické ciele.

Cieľom genocídy je so zriedkavými výnimkami (holokaust) zmocnenie sa územia obývaného iným národom (národnou skupinou) alebo „očistenie“ už predtým obsadeného územia s úmyslom jeho „národnej konsolidácie“ v záujme zabránenia vzniku otázky práva na sebaurčenie pôvodného obyvateľstva a zabezpečenia územnej celistvosti.

Genocída je politickým a štátnym zločinom, vychádzajúc z cieľov a spôsobu realizácie. Vyhladiť celý národ, zlikvidovať etnickú skupinu môže len štát pomocou štátneho aparátu – vlády, miestnej administratívy, armády, polície, propagandy, masmédií atď., ale nakoľko štát koná prostredníctvom fyzických osôb, zodpovednosť za genocídu nesú aj oni. Fyzické osoby, konajúc ako členovia vlády, stranícki, regionálni, či náboženský lídri, vypracovávajú plány a dozerajú na realizáciu masakier. Fyzické osoby sú teda hlavnými vykonávateľmi.

Napriek tomu, že jednotliví organizátori alebo vykonávatelia sa môžu riadiť aj subjektívnymi príčinami (napr. v snahe obohatiť sa na úkor svojich obetí), smerodajnou je štátna vôľa a pripravenosť podriať sa jej, realizovať ju. Ide teda o politický prejav týchto osôb, ktoré sa považujú za obhajcov záujmov svojho národa a štátu. Inými slovami, konanie fyzických osôb zúčastňujúcich sa na genocíde je tiež riadené politickými záujmami štátu.

Organizátori a vykonávatelia genocídy sa vždy snažia skryť rozsah a charakter zločinu: pred a počas jeho páchania majú praktický cieľ – postaviť svet pred hotový fakt a nedopustiť humanitárnu intervenciu na zastavenie masakrov. Po spáchaní genocídy je ich základnou starosťou snaha vyhnúť sa zodpovednosti, zachovať plody svojho zločinu – väčšinou ide o územie „vyčistené“ od prítomnosti určitého národa.

Turecko po arménskej genocíde získalo ich územie, majetky, financie a zároveň sa zbavilo arménskej otázky. Jediné, čo zostávalo, bolo zabezpečiť a vyhnúť sa zodpovednosti a trestu, ktorý mohli uložiť víťazné mocnosti. Ani Rusko, ani štáty Trojdohody však v tom období neplánovali Turecku odpúšťať. „Spojenecké mocnosti

pred celým svetom niekoľkokrát sľúbili, že potrestajú zločincov – vinníkov mučeníckej smrti miliónov nevinných mužov, žien a detí; sľubovali vrátiť potlačované právo a spravodlivosť voči arménskemu národu – obetiam genocídy.<sup>1</sup>

Britský premiér David Lloyd George prezentoval na parížskej Mierovej konferencii z roku 1919 oficiálne stanovisko spojencov: „... obyvatelia Arménska sa aj podľa rasy, aj podľa náboženstva odlišovali od panujúceho tureckého národa, pretože boli kresťania. Krutovládca Abdul Hamid robil politiku vyhnania tohto starodávneho národa z ním obývaných dolín. Tento divoký spôsob obrátenia arménskej väčšiny na menšinu sa praktizoval vo väčšine úrodných oblastí Arménska. Spojenecké mocnosti sa jednohlasne zhodli na tom, že Turkom nesmú dovoliť užívať si plody svojich zverstiev. Arménskemu obyvateľstvu musí byť v plnom rozsahu vrátené dedičstvo ich predkov a poskytnutá príležitosť vrátiť svoju bývalú moc. Nikto nevyjadroval tento názor s takým hnevom voči násilníkovi ako prezident a národ Spojených štátov...“<sup>2</sup>

Neodvratnosť zodpovednosti a vymerenia trestu za spáchaný zločin je totiž kľúčovým pilierom systému medzinárodného práva, najmä v boji proti takým rozsiahlym zločinom. Bez dodržiavania tohto princípu nie je možná odplata a bez odplaty za každý prípad genocídy nie je možné zabrániť ďalším podobným zločinom.

Z dokladu špeciálnej Medzinárodnej komisie z 28. augusta 1919 vyplýva, že základnou prioritou USA bolo ukončenie tureckej suverenity nad Arménskom vzhľadom na „opakujúce sa masacre riadené štátnou politikou“, plnú absenciu ľútosti za spáchanie zločinov a snaha zbaviť sa zodpovednosti“, pokusy tureckej vlády „obhajovať ich“, odmietanie Turkov zrealizovať repatriáciu Arménov a nahradiť im spôsobené škody, „pretrvávajúcu veľkú nenávisť voči Arménom a hrozbu opakovania masakier“.<sup>3</sup>

Dvanásteho januára 1920 Spojenci počas Mierovej konferencie v Paríži *de-facto* priznali existenciu zjednoteného Veľkého Arménska. O desať mesiacov neskôr to *de-jure* potvrdili aj v Mierovej zmluve. „Svetové spoločenstvo štátov sa rozhodlo vyčleniť Arménsko z tureckého štátu nielen ako dôsledok medzinárodnoprávnej sankcie za spáchanie zločinu proti ľudskosti, ale aj ako opatrenie nevyhnutné na likvidáciu následkov spáchaného zločinu a na obranu arménskeho národa pred novými aktmi genocídy. Bolo to jediné správne riešenie z právneho a morálneho hľadiska. Toto rozhodnutie našlo podporu na celom svete.“<sup>4</sup>

Najzávažnejším medzinárodným dokumentom z politického a právneho hľadiska v otázke armenocídy a zároveň kľúčovým dokumentom pre pochopenie objektívnych skutočností, podľa ktorých sa riadilo medzinárodné spoločenstvo tesne po genocíde, je Mierová zmluva medzi európskymi víťazmi 1. svetovej vojny a porazeným Tureckom, podpísaná 10. augusta 1920 v meste Sèvres.

---

<sup>1</sup> BARSEGOV, J. G. (2000): *Genocid Armjan-Prestuplenije po meždunarodnomu pravu*. Moskva 2000, s. 89.

<sup>2</sup> GEORGE, D. L. (1957): *Pravda o mirnych dogovorach*. Pervod s anglijskogo. M. 1957. Tom II. s. 418.

<sup>3</sup> *Papers relating to the Foreign relations of the United states*. (1919). The Paris Peace Conference. Vol XII. s. 814.

<sup>4</sup> BARSEGOV, J. G. (2002): *The Genocide of Armenians. The Responsibility of Turkey and the Obligations of the World Community*. Documents and Commentary. Volume 1. Moscow 2002, 523.

Dokument v článku 142 opisuje tureckú vládu nasledovne: „Berúc do úvahy, že počas teroristického režimu, ktorý vládol v Turecku po 1. novembri 1914, všetky prípady obrátenia na islam, ktoré nemohli byť vykonané normálnym spôsobom, sa rušia... a každý, kto nebol moslimom pred 1. novembrom 1914, sa nebude považovať za moslima ...“<sup>5</sup>

Spojenci pri tvorbe zmluvy vychádzali z politicko-právnej premisy, že národ, ktorý sa stal obeťou genocídy, nemôže byť opätovne začlenený pod vládu genocídneho štátu. Článok 88 skonštatoval, že „Turecko uznáva Arménsko, podobne ako to už učinili Spojenecké mocnosti, za slobodný a nezávislý štát“.<sup>6</sup>

Zmluvne bolo zakotvené, že územie Západného (tureckého) Arménska musí byť spojené s územím Východného (ruského) Arménska. Arméni, roztrúsení po svete v dôsledku genocídy, sa mali vrátiť do svojej vlasti. O presné vymedzenie hranice medzi Veľkým Arménskom, ktoré malo získať prístup k moru, a Tureckom požiadali v rámci medzinárodnej arbitráže prezidenta Spojených štátov Woodrowa Wilsona. „Turecko a Arménsko, ako i ostatné vysoké zmluvné strany súhlasia, aby v rámci arbitrážneho riešenia prezident Spojených štátov určil hranice medzi Tureckom a Arménskom...“<sup>7</sup>

Podľa Sevreskej mierovej zmluvy, turecký štát v rámci politickej zodpovednosti prišiel o územnú suverenitu nielen nad Arménskom, ale i nad Kurdistanom, Sýriou, Libanom, Saudskou Arábiou, Irakom a nad niektorými ďalšími územiami obývanými netureckými národmi.

Zmluva vyčerpávajúco riešila aj otázku reštitúcií a reparácie. Konfiškovaný majetok mal byť vrátený, všetky ostatné krivdy mali napraviť špeciálne komisie. „Osmanská vláda priznáva nespravodlivosť zákona z roku 1915 o zanechanom majetku (Emval-i-Metruki) a všetkých s ním spojených vyhlášok, a vyhlasuje ich za neplatné a nemajúce silu tak v minulosti, ako i v budúcnosti.“

Osmanská vláda slávnostne sľubuje, že zjednoduší do maximálnej možnej miery návrat do svojej vlasti a obnovenie hospodárskej činnosti osmanských občanov netureckej rasy, ktorí boli násilím vyhnaní zo svojich domovov pod strachom masakier alebo iným násilným spôsobom po 1. januári 1914. Priznáva, že hnutelný a nehnuteľný majetok ... musí byť vrátený čo najskôr bez ohľadu na to, v koho rukách sa ocitol... Osmanská vláda súhlasí so zriadením špeciálnych komisií Radou Ligy národov všade, kde to bude potrebné... Osmanská vláda sa zaväzuje uľahčiť v rámci možností fungovanie komisií a zabezpečiť výkon ich rozhodnutí, ktoré budú neodvolateľné. Nemôžu im odporovať žiadne rozhodnutia osmanských úradov – súdne ani administratívne.“<sup>8</sup>

Sevreská zmluva neriešila len politickú a materiálnu zodpovednosť, ale i trestno-právnu. „Osmanská vláda priznáva, že Spojenecké mocnosti majú právo predviesť pred vojenské súdy osoby obvinené z konania, ktoré protirečí zákonom

---

<sup>5</sup> Tamtiež, s. 528.

<sup>6</sup> Tamtiež, s. 526.

<sup>7</sup> KLUČNIKOVÁ, Y. V. – SABANINA, A. V. (1927): *Sevrskij mirnyj dogovor i Akty podpisannye v Lozanne*. Litizdat NKID. Moskva 1927, s. 41.

<sup>8</sup> Článok 144 Sevreskej mierovej zmluvy. (2002): In: BARSEGOV, J. G.: *The Genocide of Armenians. The Responsibility of Turkey and the Obligations of the World Community. Documents and Commentary*. Volume 1. Moscow 2002, s. 529-530.

a zvyklostiam vojny. Zákomom predurčené tresty sa budú aplikovať voči osobám uznaným za vinných.“<sup>9</sup> Osmanská vláda sa ďalej zaviazala zadovážiť všetky dokumenty a informácie nevyhnutné pre vypátranie a potrestanie zločincov.

Tri mesiace po podpise Sevreskej mierovej zmluvy, 22. novembra 1920 prezident Spojených štátov Woodrow Wilson uverejnil svoje arbitrážne rozhodnutie. Arménsku prisúdil väčšiu časť vilajetov Van, Bitlis, Erzurum a Trapezunt s rozlohou 40 000 štvorcových míľ.<sup>10</sup>

## 2 Úskalia svetovej politiky a šikovnosť tureckej diplomacie

Vynesením arbitrážneho rozhodnutia a podpísaním Sevreskej zmluvy bola celá záležitosť okolo genocídy Arménov z právneho a politického hľadiska korektne vyriešená. Lenže zmluvu nakoniec neratifikovali a nič z jej ustanovení sa nenaplnilo. Vo svojich memoároch Winston Churchill o období tesne po víťazstve spojencov v 1. svetovej vojne píše: „Na rozdiel od tej ľahostajnosti, s ktorou západné demokracie spravidla pristupovali k osudom východných a stredovýchodných národov, Arméni a všetky ich nešťastia boli dobre známe v Anglicku a v Spojených štátoch. Záujem o arménsku rasu zvyšovali náboženské, filantropické a politické motívy. Krutosti páchané na Arménoch vyzývali spravodlivý hnev tých obyčajných súcitiacich mužov a žien, ktorých je tak veľa spomedzi anglicky hovoriacich národov. Zdalo sa, že práve nastúpila chvíľa, keď sa voči Arménom zachová spravodlivo a oni získajú právo žiť v mieri vo vlastnej vlasti...Veľké mocnosti, ktoré zvíťazili vo vojne, boli priateľmi Arménov a museli sa postarať o víťazstvo arménskej veci. Zdalo sa nemožným, že päť veľkých spojeneckých mocností nevie presadiť svoju vôľu.“<sup>11</sup>

Územie Turecka v časti Západného Arménska a Východného Arménska sa z geopolitického strategického hľadiska nachádzajú v dôležitom regióne. V oblasti sa preto vždy stretávali záujmy mocností.

Už aj predtým napäté vzťahy medzi mocnosťami Trojdohody, predovšetkým medzi Britániou a Ruskom ešte väčšmi skomplikovali po jeho sovielizácii. Na medzinárodnú scénu vstúpilo Sovietske Rusko, čo vyvolalo globálne antagonistické súperenie sociál-imperializmu proti klasickému západnému imperializmu.

„Vedúca mocnosť Trojdohody, Veľká Británia, začala koketovať so včerajším nepriateľom s úmyslom nasmerovať turecký nacionalizmus v jeho najagresívnejšej podobe panturkizmu proti sovietskemu štátu. Tureckí vládnuci nacionalisti sľúbili v tomto smere svoje politické služby. Angličania za to platili krátením územia, ktoré malo pripadnúť spájajúcemu sa Arménsku a zahrávaním sa s vojensko-politickým spojencom Turecka – Azerbajdžanom, v Karabachu.“<sup>12</sup>

Aj Sovietske Rusko sa v tom čase začalo pripravovať na spoluprácu s Tureckom. Veriac, že Turkov môže použiť proti Západu, bolševická vláda založila

---

<sup>9</sup> KLUČNIKOVÁ, Y. V. – SABANINA, A. V. (1927): *Sevrskij mirnyj dogovor i Akty podpisannye v Lozanne*. Litizdat NKID. Moskva 1927, s. 68.

<sup>10</sup> 40 000 míľ<sup>2</sup> sa rovná 64 360 km<sup>2</sup>. Pre porovnanie uvedieme, že rozloha súčasnej Arménskej republiky, ktorá vznikla z okliešteného Východného Arménska, je 29 800 km<sup>2</sup>.

<sup>11</sup> CHURCHILL, W.(1932): *Mirovoj krizis 1918-1925*. M., Moskva 1932, s. 278.

<sup>12</sup> BARSEGOV, J.G. (2000): *Genocid Armjan-Prestuplenije po meždunarodnomu pravu*. Moskva 2000, s. 186.

vojensko-politickú spoluprácu so svojím nepriateľom v 1. svetovej vojne, ktorého v tom čase predstavovala nikým neužnaná kemalistická vláda. Aj bolševici prejavili ochotu platiť „arménskou kartou“.

Bolševici, ktorí medzičasom (2. decembra 1920) zvrhli arménsku vládu<sup>13</sup> a sovietyzovali Východné Arménsko, pokračovali v spolupráci s kemalistickým režimom, ktorý sľuboval uskutočniť v Turecku zmeny socialistického charakteru.

Nasledovalo podpísanie množstva dohôd, vrátane Moskovského dohovoru z roku 1921, ktorý znamenal pohromu pre Arménov a víťazstvo pre tureckú diplomaciu.

Sovietsky vodca (J. V. Stalin) ponechal Turkom už stratené územie Západného Arménska a na dôvažok daroval svojim „novým srdečným priateľom“ ďalšie arménske územia: Karskú a Surmalinskú oblasť. Nachičevan, ktorý predtým sám nazval „studňou Arménska“, bez ktorej krajina nemôže žiť, odovzdal do protektorátu spojencovi Turecka – Azerbajdžanu výmenou za odovzdanie Gruzínsku – Batumi. Neskôr Azerbajdžanu de-facto odovzdal aj Náhorný Karabach, kde žilo 97 % Arménov.<sup>14</sup>

Štáty Trojdohody využili podpísanie rusko-tureckého Moskovského dohovoru na to, aby odmietli ratifikovať podpísanú Sevreskú mierovú zmluvu. Následne Británia prepustila všetkých tureckých zločincov zodpovedných za spáchanie genocídy, ktorí čakali na Malte na začatie procesov pred medzinárodnými súdmi a potrestanie v súlade s Mierovou zmluvou, ktorá nakoniec nevstúpila do platnosti. Vymenili ich za britských zajatcov podľa princípu „jeden Angličan stojí celý vagón Turkov.“

Vláda Kemalistov, ktorých bolševici už začali dotovať vojenskou municiou a potravinami, medzitým pokračovala v paralelnej spolupráci aj so Západom. Turecká diplomacia si pritom vedela vytvoriť takú silnú pozíciu, že napokon odmietla návrh spojencov, aby namiesto Veľkého Arménska, ktoré malo podľa Sevreskej zmluvy vzniknúť v hraniciach určených prezidentom Wilsonom, Turecko vytvorilo priestor, do ktorého by sa mohli vrátiť utečenci zo Západného Arménska.

Arménska delegácia požiadala v Paríži 18. októbra 1922 britskú vládu, aby sa Arménsko mohlo zúčastniť na Mierovej konferencii v Lausanne. Odpoveď prišla 13. novembra 1922: „Tri hlavné Spojenecké vlády ľutujú, že vzhľadom na ustanovenie sovietskej formy vládnutia v Arménskej republike, nezávislosť ktorej bola de-jure

---

<sup>13</sup> Druhého decembra 1920 predstavitelia zvrhutej arménskej vlády (národnej strany Dašnakcutjun), ktorá bola pri moci od vyhlásenia nezávislosti Arménska 26. mája 1918, odišli do zahraničného exilu.

<sup>14</sup> Koncom 80. rokov Arméni Náhorného Karabachu „povstali“ proti azerbajdžanskej vláde, ktorá desaťročia pracovala na demografickej zmene obyvateľstva. Počet Arménov znižovali rôznymi, prevažne administratívnymi prostriedkami, kým počet moslimského obyvateľstva neustále narastal. Vtedajší azerbajdžanský prezident mal s touto politikou skúsenosti, keďže ju už predtým dlhšie praktizoval ako regionálny líder v Nachičevane. Namiesto kresťanskej, arménskej väčšiny toto územie časom začali obývať už takmer výlučne azerbajdžanskí moslimovia. V snahe vyvarovať sa podobnému osudu, keď Azerbajdžan vyhlásil nezávislosť od ZSSR, Karabašci využili článok 3 Ústavy a rozhodli sa, že ako autonómna oblasť zostanú v rámci Sovietskeho zväzu. Vláda v Baku uznesenie miestneho parlamentu neakceptovala a zaútočila na Náhorný Karabach. Vojna trvala do roku 1994, keď bojujúce strany po víťazstve obyvateľov Karabachu uzavreli prímerie, ktoré trvá dodnes.

uznaná, nevidia možnosť pripustiť účasť Arménska na nadchádzajúcej Mierovej konferencii alebo dovoliť podpísanie novej zmluvy.<sup>15</sup>

Zmluvnou stranou novej Mierovej zmluvy, ktorá vznikla v Lausanne namiesto Sevreskej mierovej zmluvy, nebolo už tentokrát aj Arménsko. Zmluva dokonca už žiadnym spôsobom neriešila otázku genocídy Arménov.

Winston Churchill, ktorý sa aktívne zaujímal o arménske dejiny a písal o nich aj v svojich memoároch, ukončil kapitolu venovanú genocíde vetou: „V Lausannekej zmluve, ktorá zabezpečila nastolenie definitívneho mieru medzi Tureckom a veľkými mocnosťami, dejiny budú márne hľadať slovo „Arménsko“.<sup>16</sup>

Konanie západných mocností na Lausannekej konferencii expremiér Veľkej Británie Lloyd George charakterizoval ako „zmes krátkozrakosti, egoizmu, vierolomnosti národov a ich štátnych dejateľov“.<sup>17</sup> Prezident Švajčiarska Giuseppe Motta v tom období počas svojho vystúpenia z tribúny Spoločenstva Národov vyhlásil, že „nevyriešenie otázky Arménska by bolo bez zveličovania fackou a hanbou pre medzinárodnú civilizáciu.“<sup>18</sup> Média v tom čase informovali o udalosti ako o „jednom z najväčších škandálov vo svete“.

Vládu „otca Turkov“, Mustafy Kemala, ktorého Európa hodnotila takmer ako moderného demokrata, ktorý zmenil turecký národ na svetskú a civilizovanú spoločnosť podľa západného vzoru, to však vôbec nevzrušovalo. Vďaka vynikajúcim diplomatickým schopnostiam svojho vodcu kemalistom už nehrozil žiadny trest ani zo strany Západu, ani z Východu.

Kemalisti, elitu ktorých tvorili mladoturci, zmarili výkon medzinárodnej spravodlivosti – prvého Norimbergu, nepriznali ani rozhodnutia tureckých tribunálov z roku 1919, ktoré odsúdili na trest smrti členov mladotureckej vlády, odmietli zrušiť protiarménske zákony.

Na politickom poli Mustafa Kemal všetky súboje vyhral. Boli to práve kemalisti, ktorí vykonali najkomplikovanejšiu a najťažšiu prácu: využili vznik globálnych antagonistických rozporov social-imperializmu a klasického západného imperializmu a zbavili turecký štát zodpovednosti za genocídu Arménov. Preto si mohli dovoliť pokojne pokračovať v snahe doviesť totálne vyhladenie Arménov, najmä Východného Arménska. „Ozbrojené sily kemalistov spáchali posledné akty genocídy: na severe – na území Arménskej republiky, v Karse, v Gjumri, v Nachičevane a v Karabachu, na juhu – v stredozemnej Kilikii, kadiaľ v súčasnosti vedie ropovod Baku-Džežchan a nakoniec v Smirne – mimo územia historického Arménska, kde Arménov vykynožili spolu s Grékmi a samotné mesto podpálili.“<sup>19</sup>

K náprave historickej krivdy v podobe odplaty za zločin spáchaný Tureckom proti ľudskosti a ľudstvu nedošlo ani po 2. svetovej vojne. Keď Stalin, ktorý sa

---

<sup>15</sup> BURDETT, P. (1998): *Armenia. Political and Ethnic Boundaries. 1878-1948/A.L.P.* Archive Editions. 1998. s. 717 (FO 371/10385).

<sup>16</sup> CHURCHILL, W. (1932): *Mirovoj krizis 1918-1925.* M., Moskva 1932, s. 279.

<sup>17</sup> GEORGE, D. L. (1957): *Pravda o mirnych dogovorach.* Pervod s anglijskogo. Tom II. Moskva 1957, s. 478.

<sup>18</sup> BARSEGOV, J. G. (2000): *Genocid Armjan-Prestuplenije po meždunarodnomu pravu.* Moskva 2000, s. 187.

<sup>19</sup> BARSEGOV, J. G. (2000): *Genocid Armjan-Prestuplenije po meždunarodnomu pravu.* Moskva 2000, s. 223.

rozhodol „opraviť“ chybu, ktorej sa dopustil voči Arménom a nastolil otázku vrátenia arménskych území, našli sa štáty, ktoré sa postavili do pozície obhajcu územnej celistvosti Turecka.

V rámci právneho argumentu pre zachovanie hranice sa Turecko a jeho obhajcovia začali odvolávať na výsledky genocídy. „Tam už nežije žiaden Armén“, vyhlásil minister zahraničných vecí Turecka Saradžoglu na podporu tvrdenia, že jeho krajina právom vládne na tomto území. Podobný argument použil 21. februára 1946 počas vystúpenia v Snemovni reprezentantov aj britský šéf diplomacie Ernest Bevin, ktorý vyhlásil: „...ak som správne pochopil, pohyb obyvateľstva tu dosiahol také rozmery, že už neexistuje problém národnosti.“<sup>20</sup>

V novom kole zápasu o „partnerstvo“ Turecka v podmienkach studenej vojny sa ZSSR a Západné mocnosti začali pretekať v pripravenosti poslať do zabudnutia oficiálne priznaný fakt spáchania tureckým štátom armenocídy. Tento „platobný prostriedok“ je mimoriadne cenný, pretože Turecko tomu pridávalo a dodnes pridáva mimoriadne veľký význam, nakoľko si uvedomuje právne následky, ktoré by mal niesť štát – páchatel' genocídy.

Skutočnosť, že spravodlivosť nebola presadená, že plánovaný medzinárodný súdny proces proti tureckým organizátorom genocídy sa nestal prvým procesom, kde by sa zodpovedali páchatelia tohto najťažšieho zločinu proti ľudskosti a nezohral svoju úlohu v zabránení ďalších aktov genocídy, sa nevysvetľuje tým, že sa jeho potreba neuvedomovala alebo, že neexistovali dostatočné právne základy na usvedčenie z trestnej zodpovednosti fyzických osôb – organizátorov a vykonávateľov tohto zločinu. Naopak, skúmanie odbornej literatúry a dokumentov ukazuje, že existoval potrebný právny základ v podobe priznania genocídy medzinárodným zločinom proti ľudskosti. Aj svetová verejnosť si uvedomovala potrebu prísneho potrestania zločincov v záujme čo najrýchlejšieho a čo najrozsiahlejšieho likvidovania dôsledkov zločinu. Jediné, čo chýbalo, boli nevyhnutné politické podmienky.

Aj samotný riaditeľ inštitútu holokaustu, šéfredaktor „Encyklopédie genocídy“ Israel Charny, je presvedčený, že „Genocída Arménov je výstižným príkladom starostlivo pripravenej a štátom naplánovanej i riadenej genocídy“, <sup>21</sup> niekoľkokrát verejne protestoval proti oficiálnej politike izraelskej diplomacie. V reakcii na interview vtedajšieho ministra zahraničných vecí Šimona Peresa pre turecké noviny „Turkish daily news“ napísal 12. 04. 2001 list šéfovi izraelskej diplomacie. „*Vyslovujem Vám moje uznanie za obrovský prínos pre bezpečnosť a rozvoj Izraela a pre svet. Napriek tomu už niekoľko rokov nesúhlasím s vašou pozíciou týkajúcou sa genocídy Arménov.*

*Zdá sa, že kvôli vášmu želaníu rozvíjať veľmi dôležité vzťahy s Tureckom, ste pripravení zamlčať problém genocídy Arménov 1915 – 1920... Zdá sa mi, že v interview pre ankarské noviny ste prekročili morálnu črtu, ktorú si žiadny Žid*

---

<sup>20</sup> BARSEGOV, J. G. (2000): *Genocid Armjan-Prestuplenije po meždunarodnomu pravu*. Moskva 2000, s. 188.

<sup>21</sup> CHARNY, I. (1994): *Introduction to „The Widening Circle of Genocide“* In: „Genocide: A Critical Bibliographic review“. Vol 3. New Branswick, N.J.: Transaction, 1994. P XIX; „*The Ottoman Empire: A Troubled Legacy*“. Views, Comments and Judgements by Noted Experts Worldwide. Compiled by Vahakn N. Dadrian for the Association of Genocide Scholars. Williamsburg (USA) 1997, s. 69.



*nemôže dovoliť prekročiť. Vyhlásili ste: „My odmietame snahy porovnávať holokaust s tvrdeniami Arménov. Nič podobné holokaustu nebolo. Arméni zažili tragédiu, ale nie genocídu.“<sup>22</sup>*

*„Ako Žid a Izraelčan sa veľmi hanbím kvôli pozícii vášho ministerstva a veľvyslanca, ktorí odmietajú, že genocída arménskeho národa bola faktickou genocídou. Taká pozícia je porovnateľná s popieraním holokaustu. Posielam Vám kópiu stanoviska o priznaní genocídy Arménov, ktoré podpísalo 126 vedcov zaoberajúcich sa holokaustom...“<sup>23</sup>*

*Neutrpiť ujmu hodnoty Sionu v dôsledku našej realpolitiky, ponížujúcej iných ľudí, ktorých podobne ako nás, denne trápí smútok a pobúrenie, keď si spomenú na masové genocídne vyvražďovanie svojho národa?“<sup>24</sup>*

Vtedajšie mocnosti, Spojenci z Trojdohody, ale i boľševické Rusko obetovali záujmy znovunastolenia vlády, práva a spravodlivosti pre svoje politické záujmy. Pustili sa do politického obchodovania so zločincami a práva i záujmy obeť využili ako platobný prostriedok pri politickej hre.

Londýn aj Moskva si po 1. svetovej vojne mysleli, že využijú Turecko proti sebe, v svoj prospech. V skutočnosti to však bola turecká vláda, ktorá nakoniec využila aj Britániu, aj Rusko. Stala sa absolútnym víťazom politickej šachovej partie.

### **3 Súčasná politika EÚ, Francúzska, USA a SR voči Turecku v otázke arménskej genocídy**

Turecko je v súčasnosti pod paľbou kritiky ľudskoprávných organizácií, ale i predstaviteľov mnohých štátov a medzinárodných organizácií za článok 301 Trestného poriadku („Protí hanobeniu tureckého národa“). Táto zákonná norma umožňuje posielat' ľudí do väzenia za vyslovený názor. V krajine usilujúcej sa o vstup do Európskej únie neexistuje sloboda slova. Mnohí známi intelektuáli sú prenasledovaní alebo sedia vo väzeniach. Na základe kontroverzného zákona turecká vláda aj v súčasnosti stále stíha vyše šesťdesiat literátov, publicistov, či občianskych aktivistov.

Postih neminie najmä tých, ktorí otvorene hovoria o genocíde Arménov. Turecký publicista Murat Belge čelil 10 ročnému väzeniu len za to, že kritizoval súdny zákaz organizovať konferenciu na uvedenú tému.

Podľa článku 301 prokuratúra viackrát stíhala aj tureckého novinára arménskeho pôvodu Hranta Dinka. 19. januára 2007 ho zavraždili na ulici v Istanbule pred vchodom do redakcie. Vražda šéfredaktora turecko-arménskych novín Agos pobúrila celý svet.

Pod silným tlakom svetového spoločenstva turecká vláda začína v poslednom období pripúšťať možnosť organizácie vedeckých a historických diskusií na uvedenú tému. Voči prísľubom niektorých tureckých oficiálnych predstaviteľov, že čiastočne sprístupnia archívy, je však odborná verejnosť, vzhľadom na predchádzajúce skúsenosti, skeptická.

---

<sup>22</sup> Press release by the Armenian Genocide Center. (2001). 5400. McBryde Ave. Richmond. CA 94805. 12. March 2001.

<sup>23</sup> Deklaráciu prijali počas Konferencie o holokauste, ktorá sa konala vo Filadelfii, v roku 2000.

<sup>24</sup> „Armenian News Network“. (2002): Groong, groong@usc.edu. March 8, 2002.

„Napriek na prvý pohľad neprekonateľným problémom, ktorých definitívne riešenie sa zdá behom na dlhú trati, v roku 2001 vznikla prvá arménsko-turecká zmierovacia komisia (The Turkish – Armenian Reconciliation). Jej práca nemala dlhého trvania, ale pozitívne bolo, že proces bol odštartovaný. Prejavilo sa to tým, že v Turecku sa začalo (napriek odporu konzervatívnych nacionalistických síl) o „arménskej otázke“ hovoriť. V Arménsku sa zvýšil tlak (najmä v prihraničnej oblasti) na normalizáciu vzťahov s Tureckom.“<sup>25</sup>

Hoci tento stav nemal dlhé trvanie a komisia pôsobila len veľmi krátko, možno toto úsilie považovať za istú snahu o zmiernenie napätia medzi oboma národmi, aj keď len na istý čas.

### 3.1 Postoj Európskej únie

Tretieho októbra 2005 Európska únia začala s Tureckom rokovania o vstupe tejto krajiny do EÚ. Členstvo vyše 70-miliónového Turecka v únii však vyvoláva aktívne diskusie. Odporcovia poukazujú na príliš vysoký počet obyvateľstva, náboženskú rôznorodosť, slabé hospodárstvo, porušovanie ľudských práv atď. Všetky tieto faktory by mohli mať vplyv na zmenu celého systému, na ktorom je únia založená.

Stúpenci tureckého vstupu do únie argumentujú, že členstvo tejto krajiny v únii zvýši bezpečnosť na Blízkom východe a umožní lepší dohľad nad samotným Tureckom, ktoré sa usiluje o rozsiahlu reformu.

Na druhej strane, nikto v Bruseli nepochybuje o tom, že členstvo Turecka je nemysliteľné, ak Ankara neuzná jeden z členských štátov únie – Cypruskú republiku. Ďalšou neprekonateľnou prekážkou vstupu Turecka do EÚ je aj otázka priznania armenocídy. Túto nevyhnutnú podmienku formuloval Európsky parlament už v roku 1987.

„Európsky parlament ... vzhľadom na skutočnosť, že turecká vláda, do dnešného dňa odmietajúc priznať genocídu 1915, pokračuje v odopieraní práva arménskeho národa na vlastnú históriu, nakoľko historicky dokázaná genocída Arménov dodnes nebola objektom politického odsúdenia, nebola príslušným spôsobom kompenzovaná,.... nekompromisná pozícia každej tureckej vlády vo vzťahu k arménskej otázke vôbec nevedie k oslabeniu napätia:

1. stanovuje, že arménska otázka a otázka menších žijúcich v Turecku musia byť súčasťou vzťahov medzi Tureckom a Úniou; ukazuje, že demokraciu sa nedá upevniť v krajine, ak tá nepriznáva a neobohacuje svoje dejiny etnickou a kultúrnou rozmanitosťou;
2. stanovuje, že tragické udalosti 1915 – 1917 spojené s Arménmi, žijúcimi na teritóriu Osmanskej ríše, zodpovedajú genocíde v súlade s definíciou Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy, prijatej VZ OSN 9. decembra 1948; ...
3. vyzýva Komisiu dosiahnuť, aby súčasná turecká vláda priznala genocídu ...<sup>26</sup>

<sup>25</sup> ČECH, L. (2010). Problémy Turecko-arménskeho zblížovania. In: Zborník príspevkov z III. Medzinárodnej vedeckej konferencie, FPV a MV Banská Bystrica, s. 148

<sup>26</sup> Rezolúcia Európskeho parlamentu „O politickom riešení arménskej otázky“. (1987): 18. jún 1987. In: European parliament. Doc. A2-33/87.

Stanovisko zákonodarného zboru Európskej únie sa nezmenilo ani po trinástich rokoch. 15. novembra 2000 Európsky parlament potvrdil svoju predchádzajúcu rezolúciu „skúmajúcu možnosť vstupu Turecka do Európskej únie a predpokladajúcu priznanie tureckou vládou fakt genocídy Arménov ako podmienku členstva“.<sup>27</sup> V odseku 10 rezolúcia „vyzýva vládu Turecka a Veľké Národné zhromaždenie Turecka poskytnúť dodatočnú podporu arménskej menšine ako dôležitej súčasti tureckej spoločnosti, predovšetkým verejným priznaním genocídy, ktorá bola spáchaná na tejto menšine pred vznikom moderného tureckého štátu.“<sup>28</sup>

Dvadsiateho ôsmeho septembra 2005 Európsky parlament v poradí štvrtýkrát vyzval Turecko, „aby uznalo genocídu Arménov; považujúc toto uznanie za podmienku pripojenia k Európskej únii.“ Brusel pritom skonštatoval, že turecká vláda musí odstrániť aj ďalšie prekážky.

Turecku dlhodobo vyčítajú potláčanie ľudských práv, podradné postavenie žien, utláčanie Kurdov, takmer neexistujúcu slobodu slova v krajine, či prenasledovanie novinárov a predstaviteľov inteligencie za ich názory.

Svetoznámy prípadom bol súdny proces s najobľúbenejším tureckým spisovateľom, nositeľom Nobelovej ceny za literatúru, Orhanom Pamukom, ktorý pre švajčiarske noviny povedal: „V našej krajine bolo zabitých milión Arménov a 30 000 Kurdov... a nikto okrem mňa sa o tom neodváži hovoriť.“ Prokuratúra, odvolávajúc sa na spomínaný článok 301 Trestného poriadku, žiadala pre neho 3 roky väzenia za „hanobenie tureckej národnej identity.“

Na obhajobu Pamuka sa postavilo celé medzinárodné spoločenstvo na čele s Európskou úniou, ktorá viackrát varovala Ankaru, že prenasledovanie intelektuálov za ich názory ohrozuje integračné ambície krajiny. Po niekoľkých mesiacoch, 23. januára 2006 súd obvinenia proti Orhanovi Pamukovi, zrušil.

Prípadné členstvo Turecka v Európskej únii má svojich priaznivcov ale i odporcov. Jeho cesta do EÚ, napriek jeho dobrým vzťahom s USA a so západom nebude jednoduchá.

S otvorením prístupových rokovaní sa arménska otázka znovu stáva aktuálnou. Nemalú úlohu zohrajú aj arménske organizácie po celom svete, ktoré lobujú za uznanie genocídy. Arménska diaspora patrí napokon k jedným z najväčších. Väčšina arménskej populácie, ktorá sa odhaduje na 10 miliónov, žije totiž mimo územia svojho štátu. V Arménsku žijú len tri milióny Arménov.

V každom prípade by integrácia Turecka do EÚ priniesla nielen pozitíva, ale aj množstvo rizík. Najväčšie riziko vyplýva z rozdielnosti identít týchto dvoch aktérov vo všetkých jej dimenziách, pričom najdominantnejším aspektom odlišnosti je islamské náboženstvo. Tento faktor nevie ovplyvniť ani EÚ, ani samotné Turecko pretože aspekty kultúry, náboženstva, etnicity tvoriace identitu krajiny sú vlastné, trváce, nemenné a prerod spoločnosti nie je možný ani žiaduci.<sup>29</sup>

---

<sup>27</sup> COM (1999) 513-C5-0036/2000/2014 COS.

<sup>28</sup> *Minutes of 15 November, 2000 – Provisional edition. Turkey's progress towards accession.* A5-0297/2000.

<sup>29</sup> OLEJOVÁ, A. (2011): *Čo zastaví Turecko pred bránami EÚ?* (5.4. 2011) In: Euro Atlantic Quarterly, s. 1. Dostupné na internete: <http://www.eaq.sk/blog/co-zastavi-turecko-pred-branami-eu>.

Prístupové rokovania s Tureckom sa začali 3. októbra 2005. Negociačný proces má otvorený koniec a je takmer isté, že nebude ukončený pred rokom 2014.

### 3.2 Postoj Francúzskej republiky

Francúzsko išlo zo všetkých krajín uznávajúcich genocídu Arménov najďalej. Národné zhromaždenie Francúzskej republiky prijalo „Zákon o priznaní genocídy Arménov“, ktorý je asi najstručnejším zákonom prijatým v tejto krajine. Jediný článok zákona znie:

*„Francúzsko verejne priznáva genocídu Arménov z roku 1915.  
Tento zákon sa musí vykonávať ako zákon štátu.*

*Prijatý v Paríži 29. januára, 2001*

*Jacques Chirac, prezident Francúzskej republiky*

*Lionel Jospin, predseda vlády Francúzskej republiky*“<sup>30</sup>

Francúzsko arménsku genocídu formálne uznalo prijatím zákona už v roku 2001 (29. január), za jej popieranie nehrozil žiadny postih. Od roku 2012 platí trestnoprávna zodpovednosť za neuznávanie, respektíve popieranie arménskej genocídy. Kontroverzný zákon zavádza tresty za popieranie tohto historického faktu. Popieranie arménskej genocídy je klasifikované ako trestný čin, za ktorý hrozí ročný pobyt vo väzení a pokuta 45-tisíc eur.<sup>31</sup>

Významnú úlohu pri prijatí tohto zákona hralo to, že vo Francúzsku žije jedna z najpočetnejších arménskych menšín v Európe, ide približne o pol milióna ľudí.

Prijatie tohto zákona vyvolalo v Turecku pobúrenie a protesty. Považujú toto rozhodnutie Francúzska za nepriateľský prístup voči Turecku. Zákon označujú za diskriminačný a rasistický.

„Turecký premiér Recep Erdogan povedal, že zákon spôsobí „vážne a nezmazateľné trhliny vo vzťahoch“ oboch krajín. Oznámil, že zrušia vzájomné štátne návštevy i vojenské cvičenia a aktivity a zväžia ďalšie opatrenia. Francúzsko obvinil z „politiky založenej na rasizme a xenofóbii“.<sup>32</sup>

Ankara upozorňuje, že uvedený zákon, je do očí bijúcim pokusom Sarkozyho získať v prezidentských voľbách hlasy 500-tisíc etnických Arménov žijúcich vo

<sup>30</sup> Loi no 2001-70 du 29 janvier 2001 relative a la reconnaissance du genocide armenien de 1915 (1). Travaux preparatoires:loi no 2001-70. Senat: Proposition de loi no 60 (2000-2001). Discussion et adoption le 7 novembre 2000. Assemblée nationale: Proposition de loi, adoptée par le Senat, no 2688. In: BARSEGOV, J.G.(2002): *The Genocide of Armenians. The Responsibility of Turkey and the Obligations of the World Community*. Documents and Commentary. Volume 2. Part 1. Moscow 2002, p. 818.

<sup>31</sup> Pomer hlasov vo francúzskom senáte (127 ku 86) je dôkazom toho, že Francúzsko možno označiť za priekopníka ťažkých, no nevyhnutných noriem v Európe – podobnú nevôľu vyvolal aj zákon zakazujúci zahaľovanie tváre. Kritici vyčítali zákonu potlačanie slobody prejavu a vierovyznania, pošliapanie ľudských práv, islamofóbiu. Nič z uvedeného sa neuskutočnilo, išlo skôr o pokus vymedziť vlastnú identitu.

<sup>32</sup> *Turci zúria pre francúzsky zákon o genocíde Arménov*. (22. 12. 2011). Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/6192156/turci-zuria-pre-francuzsky-zakon-o-genocide-armenov.html#ixzz2SD9tt6Ki>.

Francúzsku. Turecko to považuje za priame obmedzenie slobody prejavu a zbytočné zasahovanie politikov do tém, ktoré by mali odborne spracovať historici.<sup>33</sup>

Je pravda, že bývalý Francúzsky prezident Nicolas Sarkozy bol hlavným odporcom vstupu Turecka do Európskej únie. Z uvedeného dôvodu uznanie arménskej genocídy mnohí považovali za „dobrú“ predvolebnú taktiku.<sup>34</sup>

Dôsledkom prijatia zákona bolo zhoršenie diplomatických vzťahov medzi Parížom a Ankarou, ktoré sa prejavilo aj v odmietavom postoji Francúzska k tureckému členstvu v Európskej únii.

Reakcia arménskej strany bola naopak veľmi pozitívna. Prezidenta N. Sarkozyho označili za národného hrdinu. Arménsky prezident Serž Sargsjan svoj postoj k prijatiu zákona vyjadril nasledovne: "Francúzsko opäť potvrdilo svoju veľkosť a silu, svoju oddanosť všeobecným ľudským hodnotám," uvádza Sargsjan v liste adresovanom Sarkozymu. Podľa neho je tento deň "historickým dňom pre Arménov na celom svete".<sup>35</sup>

Napriek tomu, že zákon bol schválený v dolnej aj hornej komore francúzskeho parlamentu, nakoniec nevstúpil do platnosti. Francúzska Ústavná rada sa stotožnila s názorom niektorých poslancov, ktorí tvrdili, že zákon porušuje slobodu prejavu. V súčasnosti sa pracuje na novom znení zákona.

V prípade iných štátov, kde prijímajú podobné rezolúcie o arménskej genocíde, Ankara väčšinou protestuje odvolávaním veľvyslancov na konzultácie a varovaním pred možným zhoršením vzťahov.

Napriek tomu do dnešného dňa prijali rezolúcie priznávajúce genocídu a odsudzujúce ju ako zločin proti ľudskosti nasledovné štáty:<sup>36</sup> Švédsko (11.3.2010), Čile (5.06.2007), Argentína (15. 01. 2007, 19. 04. 2006, 20. 04. 2005, 31.3.2004, 18. 03. 2004, 20. 08. 2003), Litva (15. 12. 2006), Venezuela (14. 07. 2005), Nemecko (15. 06. 2005)<sup>37</sup>, Poľsko (19. 04. 2005), Holandsko (21. 12. 2004), Slovensko (30. 11. 2004), Kanada (21. 04. 2004, 13. 06. 2002, 23. 04. 1996), Uruguaj (26. 03. 2004, 20. 04. 1965), Švajčiarsko (16. 12. 2003), Deklarácia Jána Pavla II. (27. 09. 2001), Francúzsko (29. 01. 2001, 07. 11. 2000, 28. 05. 1998), Taliansko (16. 11. 2000), Vatikán (10. 11. 2000), Libanon (11.5.2000, 3.4.1997), Švédsko (29. 03. 2000),

---

<sup>33</sup> *Popieranie genocídy Arménov bude Francúzsko trestat'*. (23.12.2011). Dostupné na internete: <http://aktualne.atlas.sk/popieranie-genocidy-armenov-bude-francuzsko-trestat/zahranicie/europa/>.

<sup>34</sup> KUCHARČÍK, R. (2012): *Mocenské zmeny vo Francúzsku vo volebnom roku 2012*. In Almanach : aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky [elektronický zdroj]. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2012. roč. 7, č. 3, s. 5-30.

<sup>35</sup> *Uznanie genocídy Arménsko oslavuje, Turecko zatracuje*. (24. 1. 2012 ). Dostupné na internete: <http://www.webnoviny.sk/svet/francuzsky-senat-schvalil-zakaz-popi/453076-clanok.html>.

<sup>36</sup> Dolné a horné komory parlamentov niektorých štátov prijali rezolúciu viackrát. Úplne znenie dokumentov je k dispozícii v anglickom a pôvodnom jazyku. Dostupné na internete: [http://www.armenian-genocide.org/current\\_category.7/affirmation\\_list.html](http://www.armenian-genocide.org/current_category.7/affirmation_list.html).

<sup>37</sup> Nemecká rezolúcia ako jediná neuvádza explicitne, že uznáva a odsudzuje genocídu Arménov. Uvádza sa v nej: „V súlade s nezávislými odhadmi sa vyše milióna Arménov stalo obeťami deportácií a masového vyvražďovania. Mnohí nezávislí historici, parlamenty a medzinárodné organizácie označujú deportácie a vyhľadzovanie Arménov za genocídu.“

Belgicko (26. 03. 1998), USA (11. 06. 1996, 12. 09. 1984, 09. 04. 1975) Grécko (25. 04. 1996), Kurdistan (exilový parlament, 24. 04. 1996), Rusko (14. 04. 1995), Cyprus (29. 04. 1982). Mnohé z uvedených krajín vyhlásili za deň pamäti obetí arménskej genocídy 24. apríl.

Európsky parlament prijal a odsúdil genocídu Arménov štyrikrát (28. 09. 2005, 28. 02. 2002, 15. 11. 2000, 18. 06. 1987), Rada Európy dvakrát (24. 04. 2001, 24. 04. 1998). Nadácia pre Humanitu Elie Wiesel (09. 04. 2007, podpísaní 53. držiteľia Nobelovej ceny), Turecká asociácia na ochranu ľudských práv, Istanbul (24. 04. 2006), Európska aliancia YMCA (20. 07. 2002), Liga na ochranu ľudských práv (16. 05. 1998), Asociácia vedcov skúmajúcich genocídu (13. 06. 1997), Únia amerických židovských kongregácií (07. 11. 1989), Stály tribunál národov (16. 04. 1984), Svetová rada cirkví (10. 08. 1983).

### 3.3 Postoj Spojených štátov amerických

Zatiaľ čo nátlak zo strany Turecka na Francúzsko je neúčinný, niektoré štáty mu ustupujú. Paradoxne aj súčasná svetová veľmoc – USA.

V súčasnosti vo svete panuje absurdná situácia: desiatky zákonodarných orgánov štátov a medzinárodných organizácií priznávajú genocídu Arménov a odsudzujú Turecko. Väčšina rezolúcií uvádza, že odsúdenie genocídy je nevyhnutné pre predchádzanie podobným tragédiám v budúcnosti. Celý svet teda vie, že Turci spáchali zločin proti ľudskosti, vyhli sa zodpovednosti a pokojne si užívajú plody svojho zločinu.

Predstavitelia exekutív niektorých štátov však v obavách z vyvolania hnevu Ankary (v tzv. realpolitike) otvorene vyzývajú vlastných zákonodarcov, aby sa tejto téme vyhýbali. Prejavuje sa akási dvojitárodnosť a neúprimnosť v rámci jednotlivých štátov. Legislatíva a exekutíva zaujímajú radikálne odlišné stanoviská.<sup>38</sup>

Najvýraznejším príkladom sú Spojené štáty, kde táto citlivá téma vyvoláva veľké napätie. 39 štátov USA genocídu rezolúciou podpísanou guvernérmi prijali, odsúdili a 24. apríl vyhlásili za „Deň pamäti obetí genocídy Arménov v Osmanskej ríši“.

V roku 2000 sa podobnú rezolúciu pripravovala prijať aj Snemovňa reprezentantov USA. Rezolúciu navrhli poslanci z Republikánskej strany a podporovali ju aj ich kolegovia z Demokratickej strany. Dokument odporučil schváliť aj Výbor pre medzinárodné vzťahy Kongresu USA.

Tesne pred hlasovaním ho však stiahol z programu rokovania Snemovník reprezentantov vtedajší predseda Dolnej komory Kongresu Dennise Hastert. Vyhlásil, že koná na žiadosť prezidenta USA Williama Clintona: „Prezident posúdil, že prijatie tejto rezolúcie by malo negatívne dopady na situáciu na Strednom východe a mohlo by ohroziť životy amerických občanov... Každý americký vlastenec by mal brať ohľad na prezidentovu žiadosť.“<sup>39</sup> Vo svojom liste prezident Clinton zdôraznil, že prijatie rezolúcie, čo bolo považované za vysoko pravdepodobné, by poškodilo „dôležité

---

<sup>38</sup> Zaujímavosťou pritom je, že tak v parlamente, ako i vo vláde má spravidla väčšinové zastúpenie tá istá vládna koalícia.

<sup>39</sup> *Hrozba poškodenia turecko-amerických vzťahov pominula.* (2000): In: ČTK. 20. októbra 09:49. Praha. 2000.

záujmy“ Washingtonu nielen na Blízkom východe, ale i v Strednej Ázii, na Balkáne a v Perzskom zálive, kde sa vyžaduje spolupráca Ankary.

Turecká tlač triumfovala a ďakovala „priateľovi Billovi“. „Podľa novín Hurriyet, na Washington zapôsobilo dôrazné varovanie Ankary, že prípadné schválenie rezolúcie vážne poškodí turecko-americké vzťahy. Svoju úlohu podľa tureckých novín zohral najmä deklarovaný zámer Ankary otvoriť druhý hraničný priechod s Irakom a povýšiť diplomatické vzťahy s týmto štátom (v tom období riadeným Saddámom Husajnom) na úroveň veľvyslancov.

Ankara tiež pohrozila Spojeným štátom vylúčením amerických spoločností z kontraktov v oblasti energetiky a zbrojného priemyslu, obmedzením počtu amerických lietadiel využívajúcich tureckú leteckú základňu Inçirlik.<sup>40</sup>

Menej ako 6 mesiacov pred žiadosťou o stiahnutie rezolúcie, William Clinton vo svojom vyhlásení v deň 85. výročia genocídy Arménov uviedol: „*Dnes si pripomíname veľkú tragédiu XX. storočia – deportáciu a vyhladenie takmer jeden a pol milióna Arménov v posledných rokoch existencie Osmanskej ríše. Pripájam sa k Arménom na celom svete, vrátane arménskej menšiny v USA, v ich žiali, ktorý pociťujú kvôli tým nevinným obetiam. ... Vyzývam všetkých Američanov, aby rozhodnejšie budovali svet, v ktorom sa podobné udalosti už nikdy nebudú opakovať... Americká spoločnosť získala neoceniteľný prínos od vkladu amerických Arménov. Oni obohatili každú stránku amerického života – od vedy po obchod a umenie...*“<sup>41</sup>

Podobný prejav, bez použitia slova „genocída“, mal William Clinton každý rok svojho vládnutia. Predvolebné sľuby arménskym voličom, že priznanie genocídy Arménov presadí, mu teda nezabránili, aby prijatie rezolúcií v Kongrese naopak zmaril.

Americkí prezidenti, bez ohľadu na to, či pochádzajú z tábora Demokratov alebo Republikánov, už roky hovoria v súvislosti s udalosťami začiatku XX. storočia ako o jednej z najväčších tragédií dejín. Ronald Reagan dokonca ako prezident Spojených štátov použil slovo genocída Arménov. „Ako genocída Arménov predtým, nasledujúca genocída Kambodžanov a mnohé ďalšie podobné perzekúcie takého veľkého množstva ľudí, ako i ponaučenie z holokaustu – nesmie byť nikdy zabudnuté.“<sup>42</sup>

Aj George Bush používal v predvolebnej kampani slovné spojenie „genocída Arménov“, odsudzoval ju a sľuboval voličom, že v prípade svojho zvolenia bude o nej otvorene hovoriť. V svojom prvom prejave 24. apríla 2001 však slovo genocída nepoužil:

„*Dnes si pripomíname jednu z najväčších tragédií v dejinách – násilné vystaňovanie a vyhladenie približne jeden a pol milióna Arménov v posledných rokoch Osmanskej ríše. Táto hanebná vražda poškrvnila XX. storočie a pokračuje v prenasledovaní nás všetkých do dnešného dňa. Dnes sa pripájam k americkým Arménom a arménskym komunitám v zahraničí a smútim kvôli strate veľkého množstva nevinných obetí. Žiadam všetkých Američanov, aby porozmýšľali nad tými hroznými udalosťami.*

---

<sup>40</sup> Turecká tlač triumfuje nad stiahnutím rezolúcie o genocíde Arménov.(2000): In: ČTK. 20. októbra 15:19. Praha 2000.

<sup>41</sup> The White House. (2000): Office of the Press Secretary. April 24. 2000.

<sup>42</sup> Proklamácia prezidenta USA 4838. (1981): April 22, 1981. Washington 1981.

*Popri žiali kvôli tragédii, ktorá zanechala hlbokú jazvu v dejinách arménskeho národa, vyzývam, aby sme si pripomenuli neskrotnú vôľu, ktorá umožnila kvitnúť arménskej kultúre, náboženstvu a identite počas stáročí. Oslávme tento rok 1 700. výročie prijatia kresťanstva v Arménsku. Vzďajme hold duchu, ktorý osvietil stránky dejín v roku 451, keď Arméni odmietli ... vzdať sa svojej viery. Odpoveď Arménov bola odvážna a nekompromisná: „Nikto nás nedokáže prinútiť odvrátiť sa od tejto viery, ani anjeli, ani ľudia, ani meč, oheň, či voda, ani žiadne kruté mučenia“....<sup>43</sup>*

Rôzne variácie citovaného vyhlásenia, bez použitia slová genocída, každý rok sprevádzali prezidentovanie Georgea Busha. Od roku 2002 ho pritom žiada o použitie slova „genocída“ v prejave s každým rokom zvyšujúci sa počet amerických Kongresmanov. Text je spravidla nasledovný:

*„Vážený pán prezident! V apríli tohto roku, keď opäť spomíname hrôzy genocídy Arménov, pamätáme si, že USA ako hlavný obhajca ľudských práv vo svete, má osobitnú zodpovednosť pri zabezpečení toho, aby neboli zabudnuté hrozné ponaučenia minulých genocíd. Spomínajúc na ne, je našou povinnosťou byť ostražití, aby sme v budúcnosti nedopustili spáchanie zločinu proti ľudskosti...“*

*Priznávajúc vo vašom prejave 24. apríla 2003, že zverstvú páchané v roku 1915 proti arménskemu národu boli genocídou, Vy prejavíte úctu k historickému líderstvu Ameriky a pripomeniete svetu demokratické a humánne hodnoty, o ktoré sa opiera naša krajina. V tejto dobe zintenzívnenia medzinárodných konfliktov by Vaše poslanie bolo dobre načasované. Čakáme na Vaš prejav 24. apríla a sme pripravení pomáhať Vám v tejto a v ďalších, pre našu krajinu dôležitých otázkach, týkajúcich sa Arménska a Kaukazského regiónu.“<sup>44</sup>*

Úvod prejavu prezidenta USA z 24. apríla 2003, ktorý nasledoval 15 dní po výzve 168 poslancov Snemovne reprezentantov, znel: *„Dnes si pripomíname výročie hroznej tragédie, masovej vraždy a násilnej deportácie nespočetného množstva Arménov v posledné dni existencie Osmanskej ríše. Mnohí Arméni nazývajú tieto hrôzostrašné udalosti obrovskou pohromou (great calamity),<sup>45</sup> ktorá ich a ich susedov, turecký národ, stále prenasleduje. Trápenie, ktoré postihlo arménsky národ, je tragédiou pre celé ľudstvo, na ktorú svet nesmie zabudnúť. Pripájam sa k arménsko-americkej komunite a k Arménom na celom svete v ich žiali pri príležitosti hroznej straty toľkých životov.“<sup>46</sup>*

Podobne ako v predchádzajúcich prípadoch ani v roku 2006 napriek žiadosti vyše 200 Kongresmanov americký prezident George Bush nepoužil v svojom prejave slovo „genocída“. Pritom opisovanie udalostí ako napríklad „deportácie“, či „masové vraždy“ členov konkrétnej etnickej skupiny plne zodpovedá definícii genocídy.

---

<sup>43</sup> The White House. (2001): Office of the Press Secretary. April 24. 2001.

<sup>44</sup> List 168 Poslancov Snemovne reprezentantov USA prezidentovi Georgeovi W. Bushovi s výzvou splniť svoj predvolebný sľub a nazvať genocídou masové vyvražďovanie Arménov v Turecku z 9. apríla 2003. In: BARSEGOV, J.G. (2003): *The Genocide of Armenians. The Responsibility of Turkey and the Obligations of the World Community. Documents and Commentary*. Volume 2. Part 1. Moscow 2003, s. 868.

<sup>45</sup> Podľa niektorých odborníkov bol na tomto mieste v pôvodnom návrhu textu použitý termín genocída.

<sup>46</sup> The White house. (2003): Washington. Office of the Press Secretary. April 24, 2003.



V roku 2007 otázka arménskej genocídy vyvolala v Spojených štátoch amerických búrlivú výmenu názorov. 10. októbra 2007 Zahraničný výbor Snemovne reprezentantov amerického Kongresu schválil návrh rezolúcie o genocíde Arménov.<sup>47</sup> Stalo sa tak napriek vyhrážkam Turecka, že vo vzťahu oboch krajín nastanú „vážne problémy“ a napriek výzve prezidenta na odmietnutie dokumentu. Biely dom urobil všetko preto, aby v Kongrese zmaril odporúčanie Zahraničného výboru uznať armenocídu.

George Bush odôvodňoval svoje stanovisko ohrozením amerických cieľov na Blízkom východe.<sup>48</sup> Na Kongresmanov apelovali aj ministri. „Schválenie rezolúcie v tomto čase by bolo veľmi problematické pre všetko, čo sa snažíme urobiť na Blízkom východe“, uviedla šéfka americkej diplomacie Condoleezza Riceová. Minister obrany Robert Gates vyhlásil, že 70 percent amerických nákladných lietadiel smerujúcich do Iraku prechádza cez Turecko, ako aj asi tretina pohonných látok pre americkú armádu v Iraku. „Prístup k leteckému priestoru, ako aj k cestám v Turecku by bol veľmi vážne ohrozený, keby bola rezolúcia schválená“, dodal Gates.<sup>49</sup>

Stanoviská svojich ministrov zhrnul George Bush. „Rezolúcia označujúca masakry Arménov v Turecku počas 1. svetovej vojny za genocídu je kontraproduktívna. Kongres by sa nemal zaoberať dejinami Osmanskej ríše. Mal by sa venovať dôležitejším veciam a neobracat' sa chrbtom k demokratickému spojencovi v moslimskom svete, zvlášť ak ide o spojenca, ktorý každý deň poskytuje našej armáde kľúčovú podporu.“<sup>50</sup> Z uvedených vyhlásení teda vyplýva, že najdôležitejšiu úlohu v súčasnej svetovej politike stále nehrá presvedčenie, spravodlivosť a pravda, ale politické, vojenské a ekonomické záujmy.

Otázka arménskej genocídy je dlhodobo diskutovanou témou na pôde amerického parlamentu. USA v minulosti opakovane odsúdili vyvražďovanie arménskeho národa. Vo svojich vyjadreniach sa zámerne vyhýbajú pojmu genocída, ktorého použitie by výrazne skomplikovalo vzájomné americko-turecké vzťahy.

Zaujímavosťou je, že viacerí z amerických prezidentov v období svojej predvolebnej kampane apelujú na nevyhnutnosť prijať arménsku genocídu a zaujať k nej stanovisko. Uznať vyvražďovanie Arménov Turkami za genocídu. Rovnako tomu bolo aj v čase prvej predvolebnej kampane súčasného prezidenta B. Obamu.

„Arménska genocída nie je nejaké tvrdenie, osobný názor alebo uhol pohľadu, ale široko zdokumentovaný fakt podporovaný veľkým množstvom historických dôkazov,“ uviedol Obama vo vyhlásení, ktoré zverejnili v januári 2008 na internetovej stránke jeho volebnej kampane. „Amerika si zaslúži lídra, ktorý hovorí pravdivo o

---

<sup>47</sup> United States House of Representatives. (2007): Committee on Foreign Affairs. Hearing on Wednesday, 10.10.2007. *H. Res. 106*. Dostupné na internete: <http://foreignaffairs.house.gov/dayevent.asp?date=10/10/2007>.

<sup>48</sup> USA-Kongres-rezolúcia-Arménsko-schválenie. (2007): SITA. 11.10. 2007.

<sup>49</sup> USA-Bush-výzva-Kongres-zamietnutie-rezolúcia-genocída-Arméni. (2007): SITA. 10.11. 2007.

<sup>50</sup> USA;Turecko;Arménie;Bush;diplomacie;parlament;genocida. (2007): ČTK. 17. 10. 2007.

arménskej genocíde a reaguje dôrazne na všetky genocídy. Mám v úmysle byť takým prezidentom.“<sup>51</sup>

Práve v tomto období (24. apríl 2013) si Arméni po celom svete pripomínajú smutnú udalosť vyvraždenia 1,5 milióna Arménov Turkami – prvú genocídu 20. storočia. Pri tejto príležitosti odsúdil tento čin aj súčasný americký prezident B. Obama, označil ho pojmom „zmasakrovanie“ a pojmu „genocída“ sa zámerne vyhól.

„Zabíjanie Arménov v Osmanskej ríši počas prvej svetovej vojny označil Obama za jednu z najväčších ukrutností 20. storočia. Použil rovnakú starostlivo vybranú formuláciu ako v predchádzajúcich rokoch.“<sup>52</sup>

Zarážajúca je skutočnosť, že práve USA ako jeden z najdôležitejších predstaviteľov a zástupcov ochrany ľudských práv vo svete váha s odsúdením, takého krutého činu akým je genocída.

### 3.4 Postoj Slovenskej republiky

Uznesenie Národnej rady Slovenskej republiky o uznaní arménskej genocídy navrhol prijať poslanec František Mikloško. „*Turecká republika, o ktorej dnes diskutujeme, do dnešných dní odmieta vôbec uznať arménsku genocídu z roku 1915. Bolo by to, ako keby Nemecko odmietalo uznať genocídu židovského národa v rokoch 2. svetovej vojny.*

*V roku 1915 bolo deportovaných viac ako milión ľudí. Mali byť deportovaní do púšte Der Zor v Sýrii. Státisíce ľudí boli priamo namieste kruto zavraždení, mnohí ďalší zomreli na ceste od hladu, vyčerpania a epidémií, ktoré doslova vyplienili koncentračné tábory. Odhaduje sa, že medzi rokmi 1915 až 1923 bolo zavraždených vyše 1,5 mil. Arménov. Turecký parlament prijal zákon, ktorý považuje za trestný čin vyjadrovania sa na verejnosti o arménskej genocíde a o rozdelení Cypru.“<sup>53</sup>*

Exekutíva zaujala odmietavý postoj. „*Myslím si, že toto nie je dobrá iniciatíva. Genocída Arménov patrí bez sporu k najbolestnejším a najkrutejším udalostiam v novodobých dejinách. Nikto historický fakt hromadného zabíjania Arménov nepopiera. Rôznia sa však názory na jeho rozsah, príčiny a stupeň zodpovednosti. Je množstvo protichodných materiálov vypracovaných buď z pohľadu arménskej alebo tureckej strany.“<sup>54</sup>*

Na ministrove (E. Kukan – minister zahraničných vecí) slová, okrem iných, reagoval aj poslanec Tibor Mikuš. „*Myslím si, že patrí k ľuďom, ktorí vedia dosť o genocíde Arménov. Prvýkrát som sa s tým stretol, keď som mal asi 12 rokov a*

---

<sup>51</sup> Ankara varuje USA pred uznaním genocídy Arménov. (2010): 1. marec 2010. Dostupné na internete: [http://www.webnoviny.sk/svet/ankara-varuje-usa-pred-uznanim-genocid/79226-clanok.html?from=suggested\\_articles](http://www.webnoviny.sk/svet/ankara-varuje-usa-pred-uznanim-genocid/79226-clanok.html?from=suggested_articles).

<sup>52</sup> USA Obama sa vyjadril k výročiu zmasakrovania Arménov. (2012): 24.4. 2012. Dostupné na internete: <http://www.hlavnespravdy.sk/usa-obama-sa-vyjadril-k-vyrociu-zmasakrovania-armenov/93220/>.

<sup>53</sup> MIKLOŠKO, F. (2004): poslanec NR SR. Rokovanie 33. schôdze NR SR. 30. novembra 2004, [www.nrsr.sk](http://www.nrsr.sk).

<sup>54</sup> KUKAN, E. (2004): minister zahraničných vecí SR. Rokovanie 33. schôdze NR SR. 30. novembra 2004, [www.nrsr.sk](http://www.nrsr.sk).

prečítal som si jednu knihu z knižnice mojich rodičov. Možno ju poznáte aj vy. Je to kniha Franza Werfela „Štyridsať dní Musa Daghu“.

A ďalej dodáva:

„Zaujať stanovisko k vážnym udalostiam je výzvou pre každého z nás, individuálnou, morálnou. Neobstoí tvrdenie, nesúhlasím s pánom ministrom, že sú rôzne názory na genocídu. Pán minister, sú dva. Jeden hovorí, áno bola, lebo je to historickým faktom a druhý je názor Turecka, ktoré tvrdí, že nebola. Môj názor je, že genocídu ako vraždenie nevinných ľudí treba odsúdiť bez ohľadu na to, čo si Turecko o tomto probléme myslí, pretože množstvo vzdelaných ľudí, vedeckých inštitúcií a národných parlamentov ho považuje za fakt, za krutú realitu, ktorú treba odsúdiť“.<sup>55</sup>

Slovenská republika prijala 30. novembra 2004 uznesenie NR SR (1341 uznesenie NR SR), podľa ktorého „NR SR uznáva genocídu Arménov v roku 1915, pri ktorej zahynuli státisíce Arménov žijúcich v Osmanskej ríši a považuje tento čin za zločin proti ľudskosti.“<sup>56</sup>

## ZÁVER

Arménsko a Turecko majú na „vyvražďovanie“ Arménov počas prvej svetovej vojny diametrálne odlišný pohľad. Na túto veľkú tragédiu jedného z prvých kresťanských národov býva často zabúdané. Podľa názorov arménskych historikov bolo v čase Osmanskej ríše vyvraždených 1,5 milióna Arménov. Tento čin označujú za genocídu – zločin proti ľudskosti.

Turecko naopak takéto označenie odmieta a uvádza okolo 300 – 500 tisíc arménskych obetí, ako dôsledok boja Arménov za svoju nezávislosť. Tureckí historici uvádzajú približne rovnaký počet Turkov, ktorí zahynuli, po tom, ako Arméni rozpútali ozbrojený boj za nezávislosť a podporili inváziu vtedajšieho nepriateľa Osmanskej ríše, ruských jednotiek do krajiny.

Spor v otázke uznania arménskej genocídy musí byť vyriešený v prvom rade práve medzi tureckým a arménskym národom. Viceprezident Joe Biden (29. júla 2008) povedal: „Hlavným cieľom je uznanie arménskej genocídy samotným Tureckom, tureckou vládou a nastolenie turecko-arménskeho porozumenia v otázke tejto tragédie.“<sup>57</sup>

Prijímanie deklarácií, zákonov a uznesení tretími krajinami, respektíve medzinárodnými organizáciami a spoločenstvami je síce formálnym aktom, ale v reále daný spor nerieši a neprispieva ani k zlepšeniu vzájomných arménsko-tureckých vzťahov. Práve naopak do istej miery ich vyhrocuje.

Kým vlády rôznych štátov argumentujú svojimi ekonomickými a vojenskými záujmami, Turecko ťaží zo svojej geopolitickej pozície a desiatky rokov uniká pred spravodlivou odplatom medzinárodného spoločenstva. „Dámy a páni, Theodor Roosevelt v čase arménskej genocídy vyhlásil: „Arménske masakrovania boli najväčším zločinom vojny a neschopnosť konať proti Osmanskej ríši znamená odpustiť ho. Zlyhanie radikálne sa zaoberať tureckým hororom znamená, že celé tie reči

<sup>55</sup> MIKUŠ, T. (2004): Poslanec NR SR. Rokovanie 33. schôdze NR SR. 30. novembra 2004, [www.nrsr.sk](http://www.nrsr.sk).

<sup>56</sup> Uznesenie NR SR (2004): 1341 z 30 novembra 2004. Číslo: 1754/2004.

<sup>57</sup> BIDEN, J. (2009): *Obama Cabinet Genocide Quotes*. Dostupné na internete: [http://www.armeniapedia.org/index.php?title=Barack\\_Obama](http://www.armeniapedia.org/index.php?title=Barack_Obama).

*o garancii budúceho svetového mieru sú obyčajnými nezmyslami. " Žiaľ, nasledujúce desaťročia dali za pravdu Theodorovi Rooseveltovi.<sup>58</sup>*

Politické a ekonomické záujmy nesmú ničiť základné hodnoty civilizovanej spoločnosti a piliere spravodlivosti, morálky, ľudskosti a práva. Výstrahou pre svet by mala byť skutočnosť, že obrovský politický a materiálny zisk, ktorý Turecko malo z genocídy v kombinácii s beztrestnosťou, môže byť veľkou inšpiráciou nielen pre súčasnú tureckú vládu.

Vyhýbanie sa citlivým otázkam kvôli egoistickým záujmom nemôže prospieť ľudstvu ako celku. Nič však nenaznačuje, že tento neúprimný prístup sa na svetovej politickej scéne bude v najbližšom období meniť.

Dodnes arménsku genocídu oficiálne uznalo pätnásť európskych a šesť mimoeurópskych štátov, 39 štátov USA, Európsky parlament a Rada Európy.

Arménsko požaduje uznanie spomínanej masakry za genocídu na medzinárodnej úrovni, považujú to za otázku morálky, cti a pamiatky za vyvraždených Arménov. Arméni neuznanie arménskej genocídy zo strany Turkov vnímajú negatívne, aj z toho dôvodu, že popieranie bolo povýšené na úroveň štátnej doktríny, ktorá je ochotná použiť všetky dostupné prostriedky, vrátane represívnych, aby bola akákoľvek zmienka o arménskej genocíde umlčaná v zárodku a došlo k akceptovaniu tureckej verzie histórie.<sup>59</sup>

Turecko dodnes arménsku genocídu neuznalo. Napriek tomu, že akceptovanie tragickej minulosti je pre Turecko nevyhnutnou podmienkou vstupu do Európskej únie.

Medzinárodné spoločenstvo by malo prijať istú formu deklarácie, ktorá by bola akceptovaná na medzinárodnej úrovni. Vymedzila by presné pomenovanie sporných udalostí a zároveň by bola anulovaním negatívnej minulosti medzi oboma národmi. Prispela by k otepleniu vzájomných vzťahov medzi Tureckom a Arménskom. Z predchádzajúcich riadkov vyplýva, že podobná deklarácia je v najbližšom čase nereálna.

#### **POUŽITÁ LITERATÚRA:**

1. *Ankara varuje USA pred uznaním genocídy Arménov.* (2010): [Online.] In: Agentúra SITA, 1. marec 2010. [Citované 20.12.2010.] Dostupné na internete: [http://www.webnoviny.sk/svet/ankara-varuje-usa-pred-uznanim-genocid/79226-clanok.html?from=suggested\\_articles](http://www.webnoviny.sk/svet/ankara-varuje-usa-pred-uznanim-genocid/79226-clanok.html?from=suggested_articles).
2. BARSEGOV, J. G. (2000): *Genocid Armjan-Prestuplenije po meždunarodnomu pravu.* Moskva: Rosijskaja Akademia nauk, 2000. ISBN 5293000292
3. BARSEGOV, J. G. (2002): *The Genocide of Armenians. The Responsibility of Turkey and the Obligations of the World Community.* Documents and Commentary. Volume 1. Moscow 2002.

---

<sup>58</sup> MIKLOŠKO, F. (2004): poslanec NR SR. Rokovanie 33. schôdze NR SR. 30. novembra 2004, [www.nrsr.sk](http://www.nrsr.sk).

<sup>59</sup> Dokonca aj v školách sa tureckí žiaci učia len tzv. „tureckú verziu“ histórie, s tým, že niečo také ako arménska genocída neexistovalo a je to len výmysel Arménov.

4. BIDEN, J. (2009): *Obama Cabinet Genocide Quotes*. Dostupné na internete: [http://www.armeniapedia.org/index.php?title=Barack\\_Obama](http://www.armeniapedia.org/index.php?title=Barack_Obama).
5. BURDETT, P. (1998): *Armenia. Political and Ethnic Boundaries. 1878-1948/A.L.P.* Archive Editions. 1998. s. 717 (FO 371/10385).
6. *Regular report from the commission on Turkey's progres towards accession.* (2000):[Online.] In: COM 513-C5-0036/2000/2014 COS. 8. november 2000. [Citované 20.12.2010.] Dostupné na internete: [http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key\\_documents/2000/tu\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/key_documents/2000/tu_en.pdf)
7. ČECH, I. (2010). *Problémy Turecko-arménskeho zblížovania*. In: Zborník príspevkov z III. Medzinárodnej vedeckej konferencie, FPV a MV Banská Bystrica, ISBN 978-80-8083-980-2.
8. Článok 144 Sevreskej mierovej zmluvy. (2002): In: BARSEGOV, J.G.: *The Genocide of Armenians. The Responsibility of Turkey and the Obligations of the World Community*. Documents and Commentary. Volume 1. Moscow 2002.
9. GEORGE, D. L. (1957): *Pravda o mirnych dogovorach*. Pervod s anglijskogo. M. 1957. Tom II.
10. *Hrozba poškodenia turecko-amerických vzťahov pominula*. (2000): In: ČTK. 20. októbra 09:49. Praha. 2000.
11. CHARNY, I. (1994): *Introduction to „The Widening Circle of Genocide“* In: „Genocide: A Critical Bibliographic review“. Vol 3. New Branswick, N.J.: Transaction, 1994. P XIX; „*The Ottoman Empire: A Troubled Legacy*“. Views, Comments and Judgements by Noted Experts Worldwide. Compiled by Vahakn N. Dadrian for the Association of Genocide Scholars. Williamsburg (USA) 1997.
12. CHURCHILL, W.(1932): *Mirovoj krizis 1918-1925*. M., Moskva 1932.
13. KLUČNIKOVA, Y.V., SABANINA, A. V. (1927): *Sevrskij mirnyj dogovor i Akty podpisannyje v Lozanne*. Litizdat NKID. Moskva 1927.
14. KUCHARČÍK, R. (2012): *Mocenské zmeny vo Francúzsku vo volebnom roku 2012*. In Almanach: aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky [elektronický zdroj]. - Bratislava : Fakulta medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2012, roč. 7, č. 3, s. 5-30. ISSN 1337-0715
15. KUKAN, E. (2004): minister zahraničných vecí SR. Rokovanie 33. schôdze NR SR. 30. novembra 2004. Dostupné na internete: [www.nrsr.sk](http://www.nrsr.sk).
16. List 168 Poslancov Snemovne reprezentantov USA prezidentovi Georgeovi W. Bushovi s výzvou splniť svoj predvolebný sľub a nazvať genocídou masové vyvražďovanie Arménov v Turecku z 9. apríla 2003. In: BARSEGOV, J. G. (2003): *The Genocide of Armenians. The Responsibility of Turkey and the Obligations of the World Community*. Documents and Commentary. Volume 2. Part 1. Moscow 2003.
17. Loi no 2001-70 du 29 janvier 2001 relative a la reconnaissance du genocide armenien de 1915 (1). Travaux preparatoires:loi no 2001-70. Senat: Proposition de loi no 60 (2000-2001). Discussion et adoption le 7 novembre 2000. Assemblée nationale: Proposition de loi, adoptée par le Senat, no 2688. In: BARSEGOV, J. G.(2002): *The Genocide of Armenians. The Responsibility*

- of Turkey and the Obligations of the World Community. Documents and Commentary. Volume 2. Part 1. Moscow 2002.*
18. MIKLOŠKO, F.(2004): poslanec NR SR. Rokovanie 33. schôdze NR SR. 30. novembra 2004. Dostupné na internete: [www.nrsr.sk](http://www.nrsr.sk).
  19. MIKUŠ, T. (2004): poslanec NR SR. Rokovanie 33. schôdze NR SR. 30. novembra 2004. Dostupné na internete: [www.nrsr.sk](http://www.nrsr.sk).
  20. *Minutes of 15 November, 2000 – Provisional edition. Turkey’s progress towards accession. A5-0297/2000.*
  21. OLEJOVÁ, A. (2011): *Čo zastaví Turecko pred bránami EÚ?* [Online.] (5.4. 2011) In: *Euro Atlantic Quarterly*, s. 1. [Citované 5.04. 2011]. Dostupné na internete: <http://www.eaq.sk/blog/co-zastavi-turecko-pred-branami-eu>.
  22. *Papers relating to the Foreign relations of the United states.* (1919). The Paris Peace Conference. Vol XII.
  23. *Popieranie genocídy Arménov bude Francúzsko trestať.* [Online.]In: *Aktualne.sk.* [Citované 23.12.2011]. Dostupné na internete: <http://aktualne.atlas.sk/popieranie-genocidy-armenov-bude-francuzsko-trestat/zahranicie/europa/>.
  24. *Press release by the Armenian Genocide Center.* (2001). 5400. McBryde Ave. Richmond. CA 94805. 12. March 2001.
  25. *Proklamácia prezidenta USA 4838.* (1981): Apríl 22, 1981. Washington 1981.
  26. *Rezolúcia Európskeho parlamentu „O politickom riešení arménskej otázky“.* (1987): 18. jún 1987. In: *European parliament. Doc. A2-33/87.*
  27. *Rezolúcie vybraných štátov týkajúce sa arménskej genocídy.* [Online.] . [Citované 15. 1. 2011]. Dostupné na internete: [http://www.armenian-genocide.org/current\\_category.7/affirmation\\_list.html](http://www.armenian-genocide.org/current_category.7/affirmation_list.html).
  28. The White House. (2000): Office of the Press Secretary. [Online.] April 24. 2000. [Citované 20. 1. 2011]. Dostupné na internete: <http://www.whitehouse.gov/>
  29. The White House. (2001): Office of the Press Secretary. [Online.] April 24. 2001. [Citované 20. 1. 2011]. Dostupné na internete: <http://www.whitehouse.gov/>
  30. The White house. (2003): Washington. Office of the Press Secretary. [Online.] April 24, 2003. [Citované 20. 1. 2011]. Dostupné na internete: <http://www.whitehouse.gov/>
  31. *Turci zúria pre francúzsky zákon o genocíde Arménov.* [Online.] (22. 12. 2011). Dostupné na internete: <http://www.sme.sk/c/6192156/turci-zuria-pre-francuzsky-zakon-o-genocide-armenov.html#ixzz2SD9tt6Ki>.
  32. *Turecká tlač triumfuje nad stiahnutím rezolúcie o genocíde Arménov.*(2000): In: *ČTK. 20. októbra 15:19. Praha 2000.*
  33. United States House of Representatives. (2007): Committee on Foreign Affairs. Hearing on Wednesday, 10.10.2007. *H. Res. 106.* Dostupné na internete: <http://foreignaffairs.house.gov/dayevent.asp?date=10/10/2007>.
  34. *USA Obama sa vyjadril k výročiu zmasakrovania Arménov.* [Online.] (2012): 24.4. 2012. Dostupné na internete: <http://www.hlavnespravy.sk/usa-obama-sa-vyjadril-k-vyrociu-zmasakrovania-armenov/93220/>.

35. *USA; Turecko; Arménie; Bush; diplomacie; parlament; genocida.* [Online.] (2007): ČTK. 17. 10. 2007. [Citované 20.1.2012.] Dostupné na internete: <http://www.ctk.cz/>
36. *Uznanie genocídy Arménsko oslavuje, Turecko zatracuje.* [Online.] (24. 1. 2012). [Citované 25.5.2012.] Dostupné na internete: <http://www.webnoviny.sk/svet/francuzsky-senat-schvalil-zakaz-popi/453076-clanok.html>
37. *Uznesenie NR SR* (2004): 1341 z 30 novembra 2004. Číslo: 1754/2004.

## KONTAKT

PhDr. Simona Chuguryan, PhD.  
Katedra medzinárodných politických vzťahov  
Fakulta medzinárodných vzťahov  
Ekonomická univerzita v Bratislave  
Dolnozemska cesta 1/B  
85235 Bratislava  
E-mail: [chuguryan@centrum.sk](mailto:chuguryan@centrum.sk)

PhDr. Vahram Chuguryan, PhD.  
Eustream, a.s.  
Votrubova 11/A  
825 11 Bratislava  
E-mail: [chuguryan@gmail.com](mailto:chuguryan@gmail.com)